

Вишник О. О., канд. пед. наук, ст. викладач
кафедри теорії і методики початкової освіти
ГНПУ ім. О. Довженка.

ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЗАСОБАМИ РЕГІОНАЛЬНОГО МОВНОГО ПОРТФОЛІО

Одне з головних завдань сучасної освіти – формування повноцінної, цілісної особистості, носія національної свідомості, культурних традицій.

Виховання мовної особистості в соціокультурному аспекті вимагає пошуку нових підходів до вивчення української мови. На уроках української мови не тільки формуються і поповнюються спеціальні знання молодших школярів із мови і мовлення, а й реалізуються важливі виховні завдання, формується сучасна мовна особистість. Важливість пізнання регіонального краєзнавчого матеріалу для сучасної людини, і особливо дитини, полягає у ціннісному ядрі національної культури, бо саме в художніх образах, у системі мови, в жанровій визначеності явищ поєдналися і знайшли втілення духовні засади життя.

Об'єктами лінгвістичного краєзнавства в школі можуть слугувати діалектна лексика і фразеологія, фонетичні й граматичні особливості місцевої говірки, місцева ономастика, мова творів усної народної творчості, художніх творів письменників, які біографічно пов'язані з місцевим краєм, мова місцевих історичних документів, словник місцевих промислів як розвинених у минулих часах, так і функціональних досі [1].

Вивчення лінгвокраєзнавчого матеріалу на уроках української мови – це шлях до пізнання минулого, сучасного і майбутнього нашого краю. Краєзнавчий мовний матеріал дає можливість зрозуміти довколишній світ, орієнтуватися в ньому, про що свідчать збережені традиції родинної і

календарної обрядовості. Особливо детально зупинилися на особливостях формування специфічних, автентичних фольклорних рис, що склалися в результаті утворення осередків зі збереженням регіональних культурних цінностей.

В останні роки посилюється увага науковців, лінгводидактів, учителів до проблеми формування соціокультурної компетентності як одного із важливих показників готовності учнів до ефективної комунікації та як одного із необхідних чинників формування духовної культури особистості, оскільки досконале володіння рідною мовою є вагомим умовою входження в соціум, визначення свого місця в ньому, розкриття потенційних можливостей особистості. Але для успішного міжкультурного спілкування засвоїти мовну систему і набути мовленнєвих умінь і навичок недостатньо, необхідно навчитися застосовувати мову відповідно до умов соціокультурного середовища носіїв цієї мови, норм та способу життя, кодексу поведінки та загальноприйнятих форм дійсності.

Аналіз наукової літератури, присвяченої розв'язанню окресленої проблеми, свідчить, що окремі питання теорії і практики соціокультурного розвитку україномовної особистості розкрито в працях лінгводидактиків (А. Богуш, М. Вашуленко, Н. Голуб, О. Горошкіна, К. Климова, Д. Кобцев, А. Нікітіна, М. Пентиліук, О. Потапенко, О. Семенов, Л. Скуратівський та ін.). Зокрема, у дослідженнях А. Нікітіної стверджується, що ключовим повинне бути виховання поваги до мовленнєвих традицій українського народу, бажання наслідувати ці традиції, насамперед етичні й естетичні, засвоювати типові фрейми, прецедентні феномени у вигляді прецедентних імен, текстів, ситуацій та ін. [2, с. 149]. О. Кучерук розглядає загальні лінгводидактичні аспекти соціокультурного розвитку учнів [3].

Формування соціокультурної компетенції засобами регіонального краєзнавчого матеріалу спрямоване на розвиток світосприймання учня і підготовку його до вивчення історії людства, своєї країни, свого народу, до усвідомлення себе як носія мови і національних цінностей.

Сьогодні у практиці навчання української мови здійснюється перехід до продуктивних освітніх технологій, спрямованих на особистісно орієнтоване навчання. Величезний потенціал для інтенсифікації процесу навчання учнів початкової школи української мови, його індивідуалізації й орієнтації на реальну комунікацію має технологія мовного портфоліо.

Портфоліо (від англ. portfolio □ портфель, папка) □ це папка документів з навчального предмета як компонента навчальної діяльності учнів, який ведеться учнями при педагогічному супроводі вчителя.

Як методичний термін це слово вперше прозвучало в США у 80-х роках минулого століття. Пізніше технологія з такою назвою здобула популярність у Канаді, згодом її почали застосовувати в школах Японії та Європи. Відтак шкільне портфоліо охрестили одним з основних трендів сучасної шкільної освіти.

Мовне портфоліо □ це технологія, за якою учень може самостійно фіксувати та оцінювати свої досягнення і досвід під час оволодіння (мовним) мовленнєвим матеріалом у шкільній та позашкільній діяльності.

Мовне портфоліо для початкової школи □ це щось на зразок ілюстрованого й яскраво оформленого щоденника, який містить зрозумілі й захоплюючі завдання, доступні та цікаві учням; при цьому повинна задовольнятися потреба молодших школярів у пошуковій діяльності. У такому своєрідному «Щоденнику успіхів, досліджень» учень фіксуватиме свої досягнення і досвід опанування (регіональним) мовним матеріалом.

Головна цінність портфоліо полягає в тому, що навколо нього можна вибудувати навчальний процес, який дасть змогу сформувати й розвинути в школярів не лише мовні знання, а й особистісні риси, необхідні для успішної самореалізації в інформаційному суспільстві.

Дуже важливою в роботі над портфоліо є взаємодія між учнем і вчителем. У процесі спільної діяльності визначаються цілі навчальної роботи школяра й виробляються критерії її оцінювання. Щоб допомогти учневі адекватно оцінити свої знання, можливості, у нього має бути сформована

шкала цінностей, з якою він зміг би зв'язати свої власні досягнення в різних сферах освітньої діяльності.

Звернення вчителя початкових класів до регіонального компонента в освіті, його системно організоване вивчення засобами мовного портфоліо може стати потужним засобом навчання, розвитку і виховання підростаючого покоління.

Список використаних джерел

1. Соловець Л. О. Джерела фразеологізмів етнокультурного змісту. *Українська література в загальноосвітній школі*. 2004. № 8. С 52-56.
2. Нікітіна А. В. Педагогічний дискурс учителя-словесника: [монографія]. К. : Ленвіт, 2013. 338 с.
3. Кучерук О. Соціокультурний розвиток учнів як лінгвометодична проблема. *Українська мова і література в школі*. 2014. № 2(112). С. 2-7.
4. . Калмыкова И. Р. Портфолио как средство самообразования и саморазвития личности. *Образование в современной школе*. 2002. № 5. С. 23–25.